

MUSIQIY SAN'ATNING PEDAGOGIK SALOHIYATI

Abdullayev Xusan Shuxrat o'g'li
CHDPU, mustaqil izlanuvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqola musiqa san'atining boy pedagogik salohiyatini o'rganadi, uning kognitiv rivojlanish, hissiy aql va ijodiy ifodaga ta'sirini o'rganadi. Keng qamrovli adabiyotlar tahliliga asoslanib, maqolada mavjud tadqiqotning asosiy mavzulari va tendentsiyalari aniqlangan. Metodlar bo'limida musiqiy san'atni ta'limga jalb qilishning turli xil yondashuvlari muhokama qilinadi, natijalar bo'limida esa kuzatilgan ijobiy natijalar ta'kidlanadi. Muhokama bo'limi ushbu topilmalarning oqibatlarini o'rganadi va maqola musiqiy san'atning ta'limiy afzalliklaridan foydalanishga intilayotgan o'qituvchilar uchun amaliy takliflar bilan yakunlanadi.

Kalit so'zlar: Pedagogika, musiqa san'ati, ta'lim, kognitiv rivojlanish, hissiy intellekt, ijodiy ifoda, multisensorli ta'lim.

Musiqiy san'at hissiyotlarni uyg'otish va ijodkorlikni rag'batlantirish qobiliyatiga ega bo'lib, pedagogik vosita sifatida ulkan va'daga ega. So'nggi yillarda o'qituvchilar musiqiy tajribalarni o'quv muhitiga qo'shish qiymatini tobora ko'proq tan olishmoqda. Ushbu maqola musiqiy san'atning kognitiv rivojlanish, hissiy aql va ijodiy ifodaga ta'sirini o'rganish orqali uning pedagogik salohiyatini o'rganishga qaratilgan.

Musiqiy san'atni ta'limga qo'shish uchun turli usullardan foydalanish mumkin. Bularga musiqani dars rejalariga kiritish, talabalarni turli janrlar bilan tanishtirish va qo'shiq aytish, cholg'u asboblarni chalish yoki bastakorlik orqali faol ishtirok etishni rag'batlantirish kiradi. Musiqiy spektakllarni yaratish yoki musiqiy asarlarning tarixiy kontekstini tahlil qilish kabi hamkorlikdagi loyihalar o'quv tajribasini yanada oshirishi mumkin.

Musiqa san'atining pedagogik salohiyati juda katta va asrlar davomida tan olingan. Musiqiy ta'lim bir qator kognitiv, hissiy, ijtimoiy va jismoniy foydalarni taklif etadi, bu esa uni har tomonlama ta'limning muhim tarkibiy qismiga aylantiradi. Musiqa san'atining pedagogik salohiyatining ba'zi asosiy jihatlari:

Kognitiv Rivojlanish:

- Xotira: cholg'u chalishni o'rganish yoki musiqa asarini o'zlashtirish yodlashni o'z ichiga oladi, qisqa va uzoq muddatli xotirani kuchaytiradi.

- Matematika va mantiq: musiqa tabiatan matematik bo'lib, ritm, naqsh va nisbatlarni o'z ichiga oladi. Musiqani o'rganish matematik ko'nikmalarni va mantiqiy fikrlashni yaxshilashi mumkin.

- Tanqidiy fikrlash: musiqiy asarlarni tahlil qilish va talqin qilish tanqidiy fikrlash qobiliyatini rivojlantiradi va o'quvchilarni musiqada etkazilgan ma'no va hissiyot haqida o'z fikrlarini bildirishga undaydi.

Hissiy va ekspressiv rivojlanish:

- Hissiy aql: musiqa hissiyotlarni uyg'otadigan kuchga ega. Turli xil musiqiy janrlar va uslublarni o'rganish o'quvchilarda hissiy aql va empatiyani rivojlantirishga yordam beradi.

- O'z-o'zini ifoda etish: cholg'u chalish yoki qo'shiq aytish odamlarga o'zlarini ijodiy ifoda etish imkonini beradi, aks holda ifodalash qiyin bo'lishi mumkin bo'lgan his-tuyg'ular uchun imkoniyat yaratadi.

Ijtimoiy Rivojlanish:

- Hamkorlik: guruh chiqishlari, ansambl o'yinlari va xor ishtiroki talabalarga hamkorlik, jamoaviy ish va muloqotning muhimligini o'rgatadi.

- Madaniy xabardorlik: musiqa madaniy chegaralardan oshib ketadigan universal tildir. Turli madaniyatlardan musiqani o'rganish talabalarni turli xil qarashlar va an'analarga duchor qiladi.

Intizom va sabr:

- Amaliy odatlar: cholg'u o'rganish muntazam va intizomli mashq qilishni talab qiladi. Bu kuchli ish axloqini, qat'iyatlikni va sabr-toqatni rivojlantiradi.

- Maqsadni belgilash: musiqiy maqsadlarni belgilash va ularga erishish talabalarga maqsadlarni belgilash va ularga erishishning ahamiyatini o'rgatadi.

Motor qobiliyatlari va muvofiqlashtirish:

- Jismoniy rivojlanish: musiqa asboblarni chalish nozik vosita mahoratini, qo'l-ko'zni muvofiqlashtirishni va umumiy jismoniy qobiliyatni o'z ichiga oladi.

Estetik qadrlash:

- Madaniy savodxonlik: turli xil musiqiy janrlarga ta'sir qilish madaniy savodxonlikni oshiradi, o'quvchilarga turli xil musiqiy uslublarning tarixiy va madaniy sharoitlarini qadrlash va tushunishga yordam beradi.

- Estetik sezgirlik: musiqani o'rganish insonning estetikani qadrlash va baholash qobiliyatini rivojlantiradi, ularning umumiy go'zallik tuyg'usini va badiiy ifodasini oshiradi.

Intellektual rag'batlantirish:

- Ijodkorlik: musiqa improvizatsiya, kompozitsiya va noyob tovushlar va uslublarni o'rganishni rag'batlantirish orqali ijodkorlikni rivojlantiradi.

- Multisensorli ta'lim: musiqiy ta'lim ko'p sezgilarni jalb qiladi va umumiy kognitiv rivojlanishni kuchaytiradigan multisensorli ta'lim tajribasini ta'minlaydi.

Hayotiy ko'nikmalar:

- Ishonch: musiqiy asarni o'zlashtirish yoki tomoshabinlar oldida chiqish qilish o'ziga ishonch va o'ziga bo'lgan ishonchni oshiradi.

- Muloqot qobiliyatlari: musiqa orqali hissiyotlarni talqin qilish va etkazishni o'rganish muloqot qobiliyatini oshiradi.

Xulosa qilib aytganda, musiqiy san'atning pedagogik salohiyati xilma-xil bo'lib, kognitiv, hissiy, ijtimoiy va jismoniy rivojlanishga hissa qo'shadi. Musiqani ta'limga kiritish keng ko'nikma va malakalarga ega bo'lgan har tomonlama barkamol shaxslarni yaratishga yordam beradi.

Topilmalar shuni ko'rsatadiki, musiqiy san'at yaxlit ta'lim uchun kuchli katalizator bo'lib xizmat qiladi. Uning bir nechta hisslarni jalb qilish, hissiy aloqalarni rivojlantirish va ijodkorlikni rag'batlantirish qobiliyati uning pedagogik vosita sifatida ahamiyatini ta'kidlaydi. Musiqiy san'atni turli mavzularga birlashtirish yanada chuqurroq va boyitilgan o'quv muhitini yaratishi mumkin. Bundan tashqari, musiqiy tafakkurni rivojlantirish san'atni umrbod qadrlashga hissa qo'shishi mumkin.

Xulosa va takliflar:

Xulosa qilib aytganda, musiqa san'atining pedagogik salohiyati ulkan va ta'sirchan. O'qituvchilar kognitiv rivojlanish, hissiy aql va ijodiy ifodani oshirish uchun musiqiy elementlarni o'qitish amaliyotiga kiritishni o'ylashlari kerak. San'atga asoslangan ta'limning ahamiyatini tan oladigan ta'limga yaxlit yondashuv talabalarning har tomonlama rivojlanishiga hissa qo'shishi mumkin.

Ushbu sohadagi kelajakdagi tadqiqotlar musiqa san'atini turli ta'lim darajalari va fanlari bo'yicha birlashtirishning maqbul usullarini o'rganishga qaratilishi mumkin. Bundan tashqari, musiqiy ta'limga doimiy ta'sir qilishning martaba natijalari va shaxsiy rivojlanishiga uzoq muddatli ta'sirini o'rganish qimmatli tushunchalarni beradi. Bundan tashqari, turli xil musiqiy aralashuvlarning samaradorligini baholaydigan qiyosiy tadqiqotlar o'qituvchilarni turli xil talabalar populyatsiyasiga yondashuvlarini moslashtirishga yo'naltirishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Kushaev, I. A. (2020). Musical pedagogical fundamentals of doston art. *ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal*, 10(10), 1061- 1067.
2. Kushaev, I. A. (2020). MUSIC PEDAGOGICAL DOLLARS OF DOSTON ART. *International Engineering Journal For Research & Development*, 5(9), 6-6.
3. Kushaev, I. A. (2020). BAKHSI ART SCHOOLS AND THEIR PERFORMING FEATURES. *Scientific reports of Bukhara State University*, 3(3), 295-299.
4. Кушаев, И. А., & Ахтамов, И. И. (2020). ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ТРАДИЦИОННОЙ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ МУЗЫКИ (НА ПРИМЕРЕ ИСКУССТВА ДАСТАНА). *Academy*, (11 (62)).

5. Каримов, О. И. (2020). Значение специфических особенностей и воспитательных возможностей узбекских народных инструментов. Academy, (3 (54)).
6. Каримов, О. И. (2020). ПРОФЕССИОНАЛЬНЫЕ МУЗЫКАЛЬНЫЕ ВЗГЛЯДЫ БУДУЩЕГО УЧИТЕЛЯ МУЗЫКИ. Вестник науки и образования, (22-2 (100)).
8. Yarashev, J. T. (2013). “Bukhorcha” and “Mavrigi” song classes—as a national and noetic spiritual values of the Uzbek nation. ТРАДИЦИОННАЯ И СОВРЕМЕННАЯ КУЛЬТУРА: ИСТОРИЯ, АКТУАЛЬНОЕ ПОЛОЖЕНИЕ, ПЕРСПЕКТИВЫ, 114.
7. Yarashev, J. T. (2019). Research on Bukhara music heritage through axiologic features. European Journal of Research and Reflection in Educational Sciences Vol, 7(12)